

**ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ І ВІТЧИЗНЯНА
ПРАКТИКА РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ**

Досліджено дефініцію страхового ринку з різних наукових позицій. Розглянуто інфраструктуру страхового ринку та визначено місце кожного суб'єкта на ньому. З'ясовано суть страхового продукту для обґрунтування його ролі в організації страхових правовідносин. Встановлено основні показники, які характеризують стан і розвиток страхового ринку України, та проаналізовано окремі з них. Окреслено проблеми у функціонуванні вітчизняного страхового ринку. Визначено стратегії посткризового розвитку страхового ринку України.

Ключові слова: *страховий ринок, суб'єкти страхового ринку, страховий продукт, показники функціонування страхового ринку, стратегія розвитку страхового ринку.*

Татьяна ПИСЬМЕННАЯ

**Теоретические основы функционирования и отечественная практика
развития страхового рынка**

Исследована дефиниция страхового рынка с разных научных позиций. Рассмотрена инфраструктура страхового рынка и определено место каждого субъекта на нем. Выяснена суть страхового продукта для обоснования его роли в организации страховых правоотношений. Установлены основные показатели, которые характеризуют состояние и развитие страхового рынка Украины, и проанализированы отдельные из них. Очерчены проблемы в функционировании отечественного страхового рынка. Определены стратегии посткризисного развития страхового рынка Украины.

Ключевые слова: *страховой рынок, субъекты страхового рынка, страховой продукт, показатели функционирования страхового рынка, стратегия развития страхового рынка.*

Tetyana PYSMENNA

The theoretical basis of functioning and national practice of development of insurance market

Introduction. The modern development of the national insurance market in the greatest extent is determined by economic and social factors. Obvious are problems in the functioning of the insurance market of Ukraine. To eliminate them first of all it is necessary to investigate these problems from theoretical and practical aspects.

Purpose. The purpose of scientific research is substantiating theoretical bases of functioning the insurance market and analysis of the national practices of it development.

Results. The definition of the insurance market from different scientific positions is investigated. The insurance market infrastructure, which included subjects of insurance, mediation, supervisory, other activities, insurance product and its consumers, is determined. The changes in the state and development of the insurance market of Ukraine through the share insurance premiums in GDP, amount of insurance premiums and insurance payments, level of insurance payments, the structure of net insurance premiums and insurance payments are appreciated. Established that in post-crisis period must implement a strategy of modernization of the insurance market, which has advantages compared with the strategy of it inertia development.

Conclusion. By results of scientific research are done conclusions of theoretical and practical content. First, the insurance theory is developed in parts of formulation of essence of insurance market and determination of its infrastructure. Second, the analysis of national insurance practices showed that the pre-crisis values of basic indicators of functioning of insurance market are recovered for several years. Third, in post-crisis period it is necessary to develop and realization the strategy of development of insurance market of Ukraine.

Keywords: the insurance market, the subjects of insurance market, the insurance product, the indicators of functioning of insurance market, the strategy of development of insurance market.

JEL Classification: G22.

Постановка проблеми. В умовах економічних і соціальних реалій, які склалися в процесі розвитку України, особливо загострюються проблеми у функціонуванні будь-якої галузі економіки, в тому числі страхової. За таких обставин не можна зволікати та відтермінувати вирішення цих проблем, оскільки їхні масштаби будуть тільки збільшуватися. Треба зважати на те, що розвиток вітчизняного страхового ринку визначається, поряд з економічними та соціальними факторами, ще й рівнем страхової культури, доступністю страхових послуг, розвиненістю страхового законодавства. Тому, щоб забезпечити розвиток страхового ринку України, слід вчасно реагувати на загрози, що можуть зупинити розвиваючий процес, а також бути готовими до викликів, які покликані підняти страховий ринок на новий щабель розвитку. Зі зазначеного вище слідує, що на часі усунення проблем у сфері функціонування страхового ринку України, а це, відповідно, вимагає дослідження цієї сфери загалом як з теоретичної, так і з практичної сторін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До страхової проблематики звертаються у своїх наукових працях чимало дослідників, тому її можна вважати доволі розвиненою. Поряд з цим, страхову теорію і практику повністю розкрито в навчальній літературі. Зокрема, в частині функціонування і розвитку страхового ринку це робили В. Зубарев та І. Яковенко в підручнику “Страховання” за редакцією С. Осадця, В. Кравченко, В. Нечипоренко та А. Старостіна в підручнику “Страховання” за редакцією В. Базилевича, а також Я. Шумелда в авторському навчальному посібнику “Страховання”. Про вплив світової фінансової кризи на сучасний стан національного страхового ринку писав О. Залетов, актуальне питання посткризового розвитку вітчизняного страхового ринку цікавило В. Плису, а назрілі проблеми підготовки фахівців для страхового ринку України досліджували А. Дrajниця, А. Іgnatyuk і Р. Пікус. Водночас, через свою масштабність теоретична проблема

функціонування страхового ринку потребує узагальнення, а вітчизняна практика його розвитку – проведення аналізу за сучасний період.

Мета статті. Ціллю наукового дослідження є обґрунтування теоретичних основ функціонування страхового ринку, а також аналіз вітчизняної практики його розвитку. Для її досягнення необхідно вирішити ряд завдань: дослідити дефініцію страхового ринку з різних наукових позицій; розглянути інфраструктуру страхового ринку, визначити місце кожного суб'єкта на ньому, а також з'ясувати суть страхового продукту для обґрунтування його ролі в організації страхових правовідносин; встановити склад основних показників, які характеризують стан і розвиток страхового ринку; проаналізувати за ряд років такі показники як питому вагу страхових премій у ВВП, обсяг страхових премій та страхових виплат, рівень страхових виплат, а також структуру чистих страхових премій і страхових виплат; окреслити проблеми, які супроводжують функціонування вітчизняного страхового ринку; ознайомитися зі стратегіями посткризового розвитку страхового ринку України.

Виклад основного матеріалу. При обґрунтуванні теоретичних основ функціонування страхового ринку доречно розпочати з формулювання суті поняття “страховий ринок”. Найбільш поширеним визначенням страхового ринку є дефініція, яка стверджує, що страховий ринок – це економічні відносини в межах певної території, при яких формуються попит, пропозиція та ціна на страхові продукти, укладаються договори страхування і виконуються зобов'язання згідно з ними [1, 44]. Дане визначення страхового ринку підтримується багатьма вітчизняними науковцями, в тому числі Я. Шумелдою, тому воно відображає узагальнену думку на тлумачення цього поняття.

Подібно до попереднього тлумачиться поняття страхового ринку в підручнику зі “Страхування” (2008 р.): це система економічних відносин, у процесі реалізації яких відбувається формування попиту та пропозиції на страхові продукти, а також об'єктом купівлі-продажу є страховий захист як форма зв'язку між учасниками страхових правовідносин [2, 614]. Дане

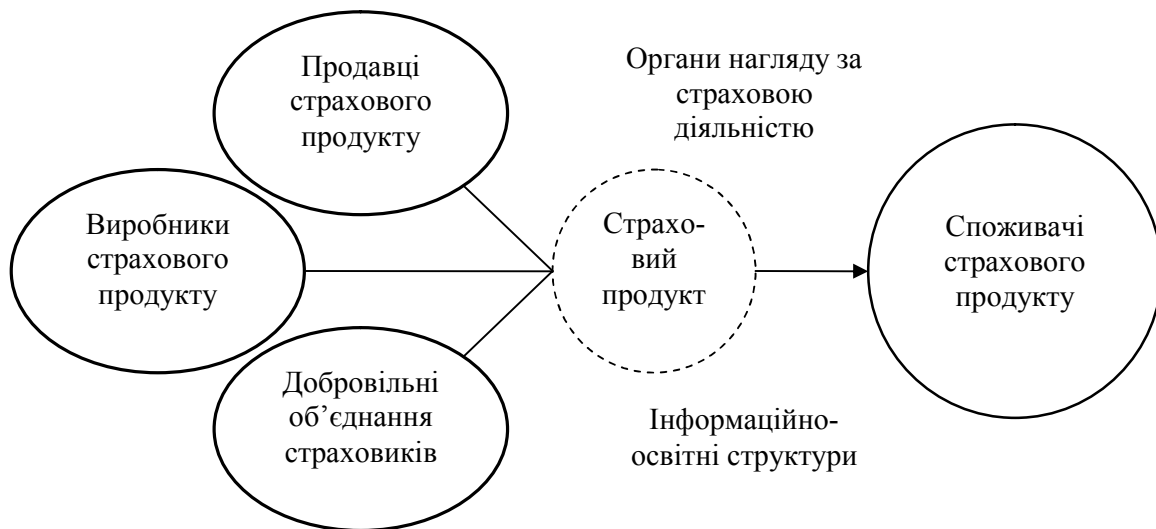
визначення страхового ринку також можна вважати узагальненим, оскільки до такої суті цього поняття схиляються багато вітчизняних науковців.

У поданих вище визначеннях страхового ринку можна простежити об'єктивні передумови його виникнення: по-перше, потреба в страховому захисті з боку суспільства, що виявляється у формуванні попиту на страхові продукти, а по-друге, наявність таких суб'єктів господарювання як страховиків, які, пропонуючи страхові продукти, задовольняють дану потребу.

Не схожою з попередніми визначеннями страхового ринку є дефініція, яка називає страховий ринок сукупністю його суб'єктів, точніше страхувальників, страховиків і посередників, та страхових послуг, що є предметом купівлі-продажу [3, 76]. Вітчизняні науковці, які наводять визначення цього поняття в навчальній літературі та не заперечують йому, кажуть, що найбільше воно підтримується в колі практиків.

Як видно на рис. 1, функціонування страхового ринку забезпечують виробники і продавці страхового продукту, тобто страхові компанії та страхові посередники відповідно, ліги, асоціації, бюро, пули як добровільні об'єднання страховиків, фізичні та юридичні особи в ролі споживачів страхового продукту, органи державного нагляду та контролю за страховою діяльністю, а також інформаційно-освітні структури (спеціалізовані періодичні видання, вищі й середні навчальні заклади, курси підвищення кваліфікації, центри підготовки).

За нашим спостереженням, така інфраструктура страхового ринку частково відповідає одній з ознак, за якими його класифікують. Так, відповідно до організаційної будови страховий ринок структурується за суб'єктами, які здійснюють страхову, посередницьку, наглядову та інші види діяльності. Зокрема, інші види діяльності здійснюють законодавчі органи, громадські організації, засоби масової інформації [2, 616, 619].

Рис. 1. Інфраструктура страхового ринку

Примітка. Побудовано автором на основі [1, 45].

Головними учасниками страхових правовідносин вважаються страхові компанії як виробники страхового продукту та його споживачі. Так, у страховому законодавстві визначено, що страховиками є фінансові установи, які створені в будь-якій організаційно-правовій формі (за виключенням товариства з обмеженою відповідальністю) та одержали ліцензію на здійснення страхової діяльності. Натомість, до страхувальників віднесено юридичних осіб і дієздатних фізичних осіб, які уклали зі страховиками договори страхування або є страхувальниками відповідно до законодавства України [4].

Згідно зі страховим законодавством у провадженні страхової діяльності можуть брати участь страхові посередники – страхові брокери та страхові агенти. Зокрема, страховими брокерами визнаються юридичні або фізичні особи, які є суб'єктами підприємницької діяльності та здійснюють посередницьку діяльність у страхуванні від свого імені на підставі брокерської угоди зі страхувальником. У свою чергу, страховими агентами є фізичні або юридичні особи, які діють від імені та за дорученням страховика і виконують частину його страхової діяльності [4].

Поряд з виробниками та продавцями страхового продукту важливо не оминати увагою об'єднання страховиків. Так, відповідно до страхового законодавства страховики утворюють спілки, асоціації та інші об'єднання, які не можуть займатися страховою діяльністю, а призначені для координації діяльності страховиків, захисту інтересів їхніх членів і здійснення спільних програм [4].

Вагомим суб'єктом страхового ринку є Нацкомфінпослуг України, діюча за цією назвою з 2011 р. як регулятор, у тому числі, небанківських фінансових установ. Сьогодні обговорюється питання оптимізації регулювання ринку небанківських фінансових установ шляхом ліквідації Нацкомфінпослуг України. З метою усунення дублюючих функцій пропонується передати повноваження ліквідованої Нацкомфінпослуг України Національному банку України та Національній комісії з цінних паперів і фондового ринку. За таких умов новим органом нагляду за страховою діяльністю буде Нацбанк України [5].

Перелічуючи суб'єктів страхового ринку, важливо не оминати увагою інформаційно-освітні структури, призначення яких полягає в реалізації функції забезпечення інформацією про проблеми в страховій сфері та шляхи їх вирішення (через спеціалізовані періодичні видання), а також у здійсненні підготовки фахівців страхової справи, що покладається на навчальні заклади, курси підвищення кваліфікації тощо.

На вітчизняному страховому ринку освітні структури представлені: школами з підготовки страхових агентів при страхових компаніях; державними та приватними вищими навчальними закладами, де готують фахівців з вищою освітою в галузі страхування; комерційними центрами і навчальними закладами, в яких проводиться короткострокове навчання та підвищується кваліфікація страхових кадрів; програмами підготовки фахівців для страхового бізнесу, якими присвоюється звання магістра бізнес-адміністрування (в Україні такі програми не набули бажаного поширення) [6, 9–11].

Порівнюючи систему підготовки кадрів для страхового ринку, що створена в Україні, з тією, яка функціонує за кордоном, доречно процитувати: “... підготовка фахівців зі страхування в країнах Європейського Союзу є справою страхових компаній, тобто справою приватного бізнесу. Підготовка ж, яка здійснюється в нас, є переважно державною, тобто загальною, справою” [7, 38]. Поряд з цим, дослідники питання підготовки кадрів для страхового ринку України наголошують на проблемах, які стримують розвиток освітньої системи в галузі страхування, та, водночас, пропонують створити навчально-атестаційні системи – підготовки керівників страхової компанії, підготовки головних бухгалтерів страхової компанії, підготовки агентів зі страхування життя, підготовки агентів зі страхування ризиків [7, 41].

У навчальній літературі подається трактування страхового продукту як окремого різновиду страхування, призначеного для захисту певних об’єктів від конкретних ризиків. Автор даного визначення Я. Шумелда доповнює суть страхового продукту притаманними йому особливостями, спираючись на висловлені з цього приводу думки вітчизняних і зарубіжних економістів. По-перше, страховий продукт не має натурально-речового вмісту, тобто він є нематеріальним. Така особливість страхового продукту обумовлює наявність наступних його властивостей: неоднаковість, тобто індивідуальний характер по відношенню до різних об’єктів; неподільність на частини для передачі на споживання іншим; неможливість зберігання; відсутність переходу прав власності; складність оцінки якісних показників. По-друге, реалізація страхових продуктів не належить до послуг першої необхідності, таких як медичних, транспортних, що ускладнює даний процес [1, 43–44].

Водночас зі з’ясуванням суті страхового продукту важливо не оминати увагою поняття страхової послуги, під якою розуміють надання страхового захисту покупцеві страхового поліса. Відповідно до ширшого визначення страхова послуга є послугою у формі права на отримання страхового захисту страхувальником у разі настання страхової події, а також зобов’язань страховика реалізувати дане право [2, 516–517]. Отже, важливо зрозуміти, що

надання страхової послуги передбачає реалізацію страхового продукту, використання якого покупцем має на меті забезпечити йому страховий захист.

До основних показників, які характеризують стан і розвиток страхового ринку, належать такі: кількість страхових товариств; кількість страхових продуктів; обсяг страхових премій та їх питома вага у ВВП; обсяг страхових виплат та їх питома вага у страхових преміях; середній розмір статутного капіталу на одну страхову компанію; структура страхових платежів; величина прибутку страхових компаній та їх рентабельність; місткість страхового та перестраховального сегментів ринку (перший показник вказує на сумарний обсяг відповідальності всіх страхових компаній, а другий – на розмір сумарного обсягу відповідальності, який можна перестрахувати на ринку в розрахунку на один договір перестраховання і на загальну кількість договорів); концентрованість ринку, тобто кількість компаній, які утримують найбільші частки ринку [1, 45].

Одним з важливих показників, на основі якого можна дати оцінку стану та розвитку страхового ринку України, є питома вага страхових премій у ВВП. Як видно на рис. 2, у 2010–2014 рр. значення питомої ваги валових страхових премій у ВВП знаходилося в межах 1,7–2,1%. Так, даний показник змінювався за низхідною в 2010–2011 рр. і 2013–2014 рр., перебував на одному рівні в 2011–2012 рр., а змінювався за висхідною в 2012–2013 рр. Натомість, значення питомої ваги чистих страхових премій у ВВП було однаковим і найменшим у 2010 р. та 2014 р. (1,2%), а найбільшим – у 2012 р. (1,55%). Тобто, даний показник змінювався за висхідною в 2010–2012 рр., а за низхідною – в 2012–2014 рр.

Рис. 2. Питома вага валових і чистих страхових премій у ВВП в 2010–2014 рр.

Примітка. Побудовано автором на основі [8–12].

Найкраще про розвиненість відносин між головними суб'єктами страхового ринку – страховиками та страхувальниками, свідчать показники, відображені в табл. 1. Зокрема, такими показниками є валові та чисті страхові премії й страхові виплати, а також рівень валових і чистих страхових виплат (як відношення валових й чистих страхових виплат до валових і чистих страхових премій). Цікаво знати, як змінилися значення цих показників упродовж 2010–2014 рр., для чого подамо в табл. 1 обсяг і темп приросту валових й чистих страхових премій та страхових виплат, а також частку валових і чистих страхових виплат у валових й чистих страхових преміях.

Як свідчать дані в табл. 1, у 2012–2013 рр. обсяг валових страхових премій збільшився на 33,3% (з 21508,2 до 28661,9 млн. грн.). Натомість, обсяг валових страхових виплат збільшився на 5,9% (з 4864,0 до 5151,0 млн. грн.) у 2011–2012 рр. та на 8,9% (з 4651,8 до 5065,4 млн. грн.) у 2013–2014 рр. В інші періоди обсяги валових страхових премій та страхових виплат зменшувалися, тобто не досягали значень наступних років на визначені відсотки. Найбільше значення рівня валових страхових виплат (26,4%) спостерігалось в 2010 р., коли

валові страхові виплати були рівні 6104,6 млн. грн., а валові страхові премії – 23081,7 млн. грн.

Таблиця 1

**Обсяг страхових премій та страхових виплат і рівень страхових виплат
у 2010–2014 рр.**

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	Темп приросту, %			
						2011/ 2010	2012/ 2011	2013/ 2012	2014/ 2013
Валові страхові премії, млн. грн.	23081,7	22693,5	21508,2	28661,9	26767,3	-1,7	-5,2	+33,3	-6,6
Валові страхові виплати, млн. грн.	6104,6	4864,0	5151,0	4651,8	5065,4	-20,3	+5,9	-9,7	+8,9
Рівень валових страхових виплат, %	26,4	21,4	23,9	16,2	18,9	-	-	-	-
Чисті страхові премії, млн. грн.	13327,7	17970,0	20277,5	21551,4	18592,8	+34,8	+12,8	+6,3	-13,7
Чисті страхові виплати, млн. грн.	5885,7	4699,2	4970,0	4566,6	4893,0	-20,2	+5,8	-8,1	+7,1
Рівень чистих страхових виплат, %	44,2	26,2	24,5	21,2	26,3	-	-	-	-

Примітка. Складено автором на основі [8–12].

За даними в табл. 1 можна бачити, що в 2010–2011 рр. обсяг чистих страхових премій збільшився на 34,8% (з 13327,7 до 17970,0 млн. грн.), у 2011–2012 рр. – на 12,8% (з 17970,0 до 20277,5 млн. грн.), у 2012–2013 рр. – на 6,3% (з 20277,5 до 21551,4 млн. грн.). У свою чергу, обсяг чистих страхових виплат збільшився на 5,8% (з 4699,2 до 4970,0 млн. грн.) у 2011–2012 рр., а також на 7,1% (з 4566,6 до 4893,0 млн. грн.) у 2013–2014 рр. В інші періоди можна було простежити зміну обсягів чистих страхових премій та страхових виплат у

напрямку, протилежному до збільшення їхніх значень. У 2010 р. рівень чистих страхових виплат був найбільшим (44,2%), бо саме тоді чисті страхові виплати дорівнювали 5885,7 млн. грн., а чисті страхові премії – 13327,7 млн. грн.

На страховому ринку України в якості страхових продуктів пропонуються різні види страхування, які можуть задовольнити будь-які потреби в страховому захисті. Проте, не завжди страхувальники виявляють інтерес до тих чи інших страхових продуктів, зменшуючи попит на них. Це можна бачити за результатами аналізу структури чистих страхових премій в 2010–2014 рр. Так, за цей період найбільшу питому вагу в структурі чистих страхових премій займало автострахування (КАСКО, обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності, “Зелена картка”), чисті страхові премії за яким становили в середньому 30,96%. Друге за питомою вагою місце в 2010–2013 рр. займали чисті страхові премії зі страхування майна (в середньому 9,72%), а в 2014 р. – чисті страхові премії зі страхування життя (11,6%). Також у різні роки до найбільш поширених видів страхування можна було віднести страхування від вогневих ризиків і ризиків стихійних явищ, страхування фінансових ризиків, медичне страхування (безперервне страхування здоров'я) [8–12].

Інший показник, який пов'язаний з попереднім і потребує уваги, – це питома вага чистих страхових виплат у загальному їхньому обсязі. В 2010–2014 рр. за цим показником перше місце займало автострахування (КАСКО, обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності, “Зелена картка”). За даним видом страхування в ці роки чисті страхові виплати становили в середньому 51,04%. На другому місці в 2010–2011 рр. знаходилося страхування фінансових ризиків з 25% чистих страхових виплат, а в 2012–2014 рр. – медичне страхування (безперервне страхування здоров'я) з 20,93% чистих страхових виплат. Питома вага чистих страхових виплат з інших видів страхування впродовж 2010–2014 рр. знаходилася в межах 1–8% [8–12].

Сучасний стан страхового ринку України визначається тим становищем, в якому перебувають світовий і міжнародні страхові ринки. Вплив світового та

міжнародних страхових ринків на національний страховий ринок обумовлений проходженням процесу глобалізації, що призначений охопити своєю дією територію усього світу. Такі твердження випливають з наукового дослідження, проведеного О. Залетовим, і обґрунтовують відповідь на запитання, чому фінансова криза у світі неминуче впливає на функціонування фінансової системи в кожній країні та, зокрема, визначає стан її страхового ринку [13, 95, 97].

Якщо порівнювати стан страхового ринку України до кризи та після неї, то доречно навести висловлені з цього приводу судження практиків. Вони оцінюють, що впродовж останніх докризових років страховий ринок України динамічно розвивався, зростала капіталізація страховиків. У роки до кризи за темпами приросту премій страховий ринок значно випереджав інші галузі економіки країни. В цей час почали функціонувати страхові компанії як з іноземними, так і вітчизняними інвестиціями, які надають послуги за європейським взірцем, упроваджують сучасні технології, здійснюють підготовку кваліфікованих кадрів, підтримують належний рівень сервісу, дотримуються показників ліквідності та платоспроможності [14].

Разом з тим, функціонування страхового ринку України як у період розвитку, так і в сьогоdnішній час, супроводжують багато проблем. Перша – на ринку провадять діяльність страхові компанії, які практикують демпінг, не забезпечуючи при цьому виконання взятих на себе зобов'язань, прикриваючись недостовірною звітністю. Друга – розвитку страхового ринку перешкоджають недосконале, застаріле законодавство, а також неефективні, непрозорі, непередбачувані та вибіркові правила державного регулювання і нагляду. Третя – на неналежному рівні забезпечуються потреби страхового ринку в кваліфікованому персоналі, перш за все, в андерайтерах, актуаріях, страхових інженерах, страхових детективах [14]. На окреслених вище проблемах наголошують фахівці, які якнайкраще знаються на недоліках у функціонуванні вітчизняного страхового ринку.

За словами В. Плиси, посткризовий розвиток страхового ринку України може реалізовуватися за кількома сценаріями, що за своїм змістом відповідають сподіванням тих чи інших груп суб'єктів страхової системи. Ідеального сценарію, тобто такого, що задовольняє всі групи суб'єктів страхової системи, немає. Кожен зі сценаріїв, з точки зору всіх зацікавлених сторін, має поряд з позитивами й недоліки. Зокрема, В. Плиса виділяє дві такі стратегії – стратегію інерційного розвитку страхового ринку та стратегію модернізації страхового ринку [15, 90–91].

При стратегії інерційного розвитку страхового ринку відбувається свідомо відмова від радикальних змін та інновацій, здійснюється переважно тактичне маневрування між інтересами різних груп суб'єктів страхової системи. Натомість, модернізація страхового ринку передбачає кардинальну зміну пріоритетів, формування коаліцій прихильників повної модернізації інституційних механізмів, які відповідають за якість страхової системи та державного регулювання нею. Реалізація стратегії модернізації вітчизняного страхового ринку дасть змогу в повному обсязі розкрити його потенціал, забезпечить ефективне функціонування механізму захисту майнових інтересів фізичних і юридичних осіб, буде сприяти досягненню стратегічних цілей розвитку страхової системи [15, 93, 95].

Висновки. За результатами обґрунтування теоретичних основ функціонування страхового ринку й аналізу вітчизняної практики його розвитку можемо зробити такі висновки:

1. При обґрунтуванні теоретичних основ функціонування страхового ринку досліджено його дефініцію і зроблено висновок про те, що, зазвичай, вітчизняні науковці підтримують один одного та наводять узагальнене тлумачення страхового ринку. Поряд з цим, визначено інфраструктуру страхового ринку, яку складають суб'єкти, що здійснюють страхову, посередницьку, наглядову та інші види діяльності. Крім суб'єктів страхового ринку, при визначенні його інфраструктури виділено страховий продукт, який

виконує головну роль в організації страхових правовідносин між його виробниками та споживачами.

2. Серед показників, за допомогою яких можна простежити за станом і розвитком страхового ринку України, нашу увагу привернули такі, як: питома вага страхових премій у ВВП, валові та чисті страхові премії й страхові виплати, рівень валових і чистих страхових виплат. Окрім цих показників, нас зацікавила питома вага чистих страхових премій та страхових виплат у загальному їхньому обсязі з різних видів страхування, щоб знати, які зі страхових продуктів користувалися попитом серед страхувальників та за якими страховими продуктами був реалізований страховий захист у ті чи інші роки.

Як стверджують аналітики, впродовж 2010–2012 рр. за основними показниками страховий ринок України не продемонстрував свого розвитку. В 2010 р. основні показники функціонування вітчизняного страхового ринку, хоча і дещо покращилися, проте, ще не досягли докризових значень. У 2011 р. стан страхового ринку України майже співпадав зі станом кінця 2010 р., а в 2012 р. – зі станом кінця 2011 р. (не враховуючи зростання активів страховиків і страхових резервів). Згаданий період можна вважати часом, упродовж якого страховий ринок України відновлював свій статус-кво.

3. За словами фахівців, функціонування страхового ринку України супроводжують чимало проблем. Про їхню наявність було відомо до кризи, але після неї масштаби цих проблем тільки збільшилися. Тому в посткризовий період доцільними будуть розроблення і реалізація стратегії розвитку страхового ринку України. Можна вибрати з двох – стратегії інерційного розвитку страхового ринку та стратегії модернізації страхового ринку. Кожна з названих стратегій має як позитиви, так і недоліки. Так, реалізація першої з цих стратегій може забезпечити розвиток вітчизняного страхового ринку, але розтягнути даний процес на довгі роки, не розкривши весь потенціал страхового ринку. Натомість, при реалізації другої з цих стратегій бажані прогресивні трансформації можуть відбутися доволі швидко, але при умовах,

що цілі будуть поставлені правильно, а на їх реалізацію спрямуються необхідні ресурси.

У подальшому при дослідженні проблематики функціонування вітчизняного страхового ринку необхідно приділити особливу увагу окресленню перспектив його розвитку, здійсненню правильного вибору орієнтирів цього процесу, а також визначенню потенціалу зростання показників функціонування страхового ринку України. Зокрема, вкрай важливо дослідити питання реалізації такої розвиваючої стратегії, яка спрямовує страховий ринок на вдосконалення, прогрес, розробку та досягнення нових цілей, пріоритетів.

Література

1. Шумелда Я. Страхування: навч. посіб. для студ. екон. спец. / Я. Шумелда. – Тернопіль: Джура, 2004. – 280 с.
2. Страхування: підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2008. – 1019 с.
3. Страхування: підручник / Керівник авт. колективу і наук. ред. С.С. Осадець. – [Вид. 2-ге, перероб. і доп.]. – К.: КНЕУ, 2002. – 599 с.
4. Закон України “Про страхування” від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.
5. Нацкомфінпослуг ліквідують [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/news/-/364728/natskomfinposlug-likviduyut>.
6. Пікус Р. Страхова освіта як фактор підвищення страхової культури суспільства / Р. Пікус, А. Ігнатюк. – Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2012. – № 133. – С. 8–12.
7. Дrajниця С.А. Проблеми підготовки кадрів для страхового ринку України та шляхи їх вирішення / С.А. Дrajниця // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету “Україна”. – 2011. – № 4. – С. 37–41.
8. Підсумки діяльності страхових компаній за 2010 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/files/file00365.pdf>.
9. Підсумки діяльності страхових компаній за 2011 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/sk_4kv_2011.pdf.
10. Підсумки діяльності страхових компаній за 2012 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/SK_IV_kv_%202012.pdf.
11. Підсумки діяльності страхових компаній за 2013 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/sk_%202013.pdf.

12. Підсумки діяльності страхових компаній за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/files/file00552.pdf>.

13. Залетов О. Вплив світової кризи на сучасний страховий ринок України / О. Залетов // Світ фінансів. – 2011. – № 3. – С. 95–100.

14. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012–2021 рр. [Електронний ресурс] / Затверджено Загальними зборами Членів УФУ від 25 травня 2011 р. № 9 (зі змінами від 30 березня 2012 р.). – Режим доступу: http://ufu.org.ua/files/strateg/UFU_strategiya_rozvitku_strahrinku_2012-2020.pdf.

15. Плиса В.Й. Стратегія посткризового розвитку страхового ринку України / В.Й. Плиса. – Фінансовий простір. – 2011. – № 3 (3). – С. 90–96.

References

1. Shumelda, Ya. (2004). *Strakhuvannia [Insurance]*. Ternopil: Dzhura [in Ukrainian].

2. Bazylevych, V.D. (Eds.). (2008). *Strakhuvannia [Insurance]*. K.: Znannia [in Ukrainian].

3. Osadets, S.S. (Eds.). (2002). *Strakhuvannia [Insurance]* (2nd ed., rev.). K.: KNEU [in Ukrainian].

4. Zakon Ukrainy “Pro strakhuvannia” vid 07.03.1996 r. № 85/96-VR [Law of Ukraine on Insurance from March 7 1996, № 85/96-VR]. (n.d.). zakon5.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].

5. Natskomfinposlugh likviduiut [Natcomfinservices will be Liquidate]. (n.d.). news.finance.ua. Retrieved from <http://news.finance.ua/ua/news/-/364728/natskomfinposlug-likviduyut> [in Ukrainian].

6. Pikus, R. & Ihnatiuk, A. (2012). Strakhova osvita yak faktor pidvyshchennia strakhovoi kultury suspilstva [Insurance Education as the Factor of Increase of Insurance Culture of Society]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka – Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv*, 133, 8–12 [in Ukrainian].

7. Drazhnytsia, S.A. (2011). Problemy pidhotovky kadriv dlia strakhovoho rynku Ukrainy ta shliakhy yikh vyrishennia [The Problems of Personnel Training for the Insurance Market of Ukraine and the Ways of Solutions]. *Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii Universytetu “Ukraina” – Scientific Papers of Khmelnytsky Institute of Social Technologies of the University “Ukraine”*, 4, 37–41 [in Ukrainian].

8. Pidsumky diialnosti strakhovykh kompanii za 2010 rik [The Results of Activity of Insurance Companies in 2010]. (n.d.). forinsurer.com. Retrieved from <http://forinsurer.com/files/file00365.pdf> [in Ukrainian].

9. Pidsumky diialnosti strakhovykh kompanii za 2011 rik [The Results of Activity of Insurance Companies in 2011]. (n.d.). nfp.gov.ua. Retrieved from http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/sk_4kv_2011.pdf [in Ukrainian].

10. Pidsumky diialnosti strakhovykh kompanii za 2012 rik [The Results of Activity of Insurance Companies in 2012]. (n.d.). *nfp.gov.ua*. Retrieved from http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/SK_IV_kv_%202012.pdf [in Ukrainian].

11. Pidsumky diialnosti strakhovykh kompanii za 2013 rik [The Results of Activity of Insurance Companies in 2013]. (n.d.). *nfp.gov.ua*. Retrieved from http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/sk_%202013.pdf [in Ukrainian].

12. Pidsumky diialnosti strakhovykh kompanii za 2014 rik [The Results of Activity of Insurance Companies in 2014]. (n.d.). *forinsurer.com*. Retrieved from <http://forinsurer.com/files/file00552.pdf> [in Ukrainian].

13. Zaliatov, O. (2011). Vplyv svitovoi kryzy na suchasnyi strakhovyi rynek Ukrainy [The Impact of Global Crisis on the Modern Insurance Market of Ukraine]. *Svit finansiv – Finance World*, 3, 5–100 [in Ukrainian].

14. Stratehiiia rozvytku strakhovoho rynku Ukrainy na 2012–2021 rr.: zatverdzheno Zahalnymy zboramy Chleniv UFU vid 25 travnia 2011 r. № 9 (zi zminamy vid 30 bereznia 2012 r.) [The Strategy of Development of Insurance Market of Ukraine for 2012-2021 years from May 25 2011, № 9]. (n.d.). *ufu.org.ua*. Retrieved from http://ufu.org.ua/files/strateg/UFU_strategiya_rozvitku_strahrinku_2012-2020.pdf [in Ukrainian].

15. Plysa, V.Y. (2011). Stratehiiia postkryzovoho rozvytku strakhovoho rynku Ukrainy [The Strategy of Post-crisis Development of Insurance Market of Ukraine]. *Finansovyi prostir – Finance Space*, 3 (3), 90–96 [in Ukrainian].